

ingediend op **1065** (2021-2022) – Nr. 1
15 december 2021 (2021-2022)

Voorstel van resolutie

van Elisabeth Meuleman, Celia Groothedde,
Johan Danen, Jeremie Vaneckhout en Tine Van den Brande

over extra ondersteuning en begeleiding
van tienerouders in het onderwijs

TOELICHTING

Begin november 2021 kwam in Willebroek een tragedie aan het licht. Er werd een baby dood aangetroffen in een vijver. De moeder was 17 jaar oud en had geen andere uitweg gezien dan haar pasgeboren baby in de vijver achter te laten. Dat schokkende voorval was de aanleiding voor een andere tienermoeder om haar verhaal te doen in de krant: "Ik praat dat niet goed. Maar wist dat meisje dat ze ergens terecht kon? Wist ze dat ze hulp kon krijgen?" (De Standaard, 9 november 2021). Ze getuigde dat de maatschappelijke stigmatisering en de vrees daarvoor enorm was. Als een tiener zwanger is, is het van het grootste belang dat ze goed omringd wordt en veel steun voelt, of ze er nu voor kiest om de baby te houden of niet. De maatschappij heeft daarin een grote verantwoordelijkheid en vooral het onderwijs speelt een cruciale rol.

Tienerouders vallen vaak tussen de mazen van het net, omdat ze niet alleen gewoon tiener en scholier of student zijn, maar ook moeder of vader. Tienerouders, in het bijzonder tienermoeders, vinden vaak moeilijk aansluiting bij het reguliere vrijetijdsaanbod, een sociaal netwerk en de arbeidsmarkt, waardoor ze vaker in een maatschappelijk kwetsbare situatie terechtkomen. De schoolomgeving en contact met leeftijdsgenoten zijn belangrijk voor de vriendenkring van scholieren. Voor wie niet naar school kan gaan, dreigt zo een groot deel van het sociale leven weg te vallen. Het vrijetijdsaanbod voor jongeren is niet afgestemd op bijvoorbeeld ook de mogelijkheid van kinderopvang. Jonge moeders kunnen daardoor vaak niet participeren aan het reguliere aanbod voor leeftijdsgenoten.

De meeste tienerouders starten hun arbeidsloopbaan zonder diploma. Na het moederschapsverlof kunnen de moeders vaak niet eenvoudigweg terugkeren naar school, omdat er geen plaats is in kinderopvang, door de grote impact die de baby op hun leven heeft enzovoort. Ze dreigen in een getroebleerde relatie met hun school terecht te komen omdat ze ongewettigd afwezig zijn. Er zijn maar weinig tienerouders geprikkeld om gebruik te maken van kinderopvang. De bestaande structuren van kinderopvang onder de drie jaar zijn onbekend, hoogdrempelig of te duur. Dat zijn maar enkele pijnpunten die vanuit het onderwijs het best eens kunnen worden beschouwd.

Momenteel bedraagt de moederschapsrust voor tienermoeders tien weken, waarvan één week voor de uitgerekende datum moet worden opgenomen. Werkende moeders hebben momenteel recht op vijftien weken moederschapsrust. Prille jonge moeders zijn dus genoodzaakt om hun kindje op de leeftijd van twee maanden uit handen te geven. Vaak kunnen de baby's op die leeftijd nog niet terecht in de kinderopvang, omdat ze hun eerste vaccinaties nog niet hebben gehad. Veel meisjes starten dus niet direct met school na die negen weken moederschapsrust, enerzijds omdat de baby's nog niet welkom zijn in de crèche, en anderzijds omdat ze hun baby nog te klein vinden om uit handen te geven. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat in België alleen het poliovaccin verplicht is. Crèches kunnen verder geen eisen over vaccinaties stellen, maar in de praktijk doen ze dat wel.

Tot op heden is er geen vaderschapsverlof voor tienervaders. Tienermoeders staan er dan ook vrijwel meteen helemaal alleen voor. Het patroon om alles alleen op te nemen en niet als koppel voor het kindje te kunnen zorgen, houdt dat in stand. Uit onderzoek blijkt dat jonge vaders zich vaak uitgesloten voelen in de opvoeding en verzorging van hun kind. Ze voelen zich weinig betrokken, ook door het hulpverlenend netwerk, dat vaak alleen focust op moeder en kind. Doordat er geen vaderschapsverlof wordt toegekend, blijft die kloof aanhouden.

Als hun kindje ziek is en daardoor niet terecht kan in de kinderopvang, zijn de jonge moeders dikwijls genoodzaakt om thuis te blijven omdat ze niet over een netwerk

beschikken of geen ondersteuning van dat netwerk krijgen, bijvoorbeeld omdat de leden van dat netwerk zelf ook moeten werken of omdat de jonge moeders de zorg voor hun kindje niet uit handen durven te geven. Een doktersattest voor het kindje is vaak niet genoeg om hun afwezigheid te argumenteren. Vaak resulteert dat in een B-code op school, met toenemende afwezigheden tot gevolg, die de slaagkansen op school nog meer in het gedrang brengen. Ook de rol van de jonge vaders wordt daarbij vergeten. De opvang voor een ziek kindje wordt als gedeelde verantwoordelijkheid tussen vader en moeder immers niet ondersteund.

Jonge meisjes die mama worden, hebben vaak meer tijd nodig om te wennen aan de nieuwe gezinssituatie en het vinden van een nieuw evenwicht. De school legt echter al snel druk op de jongeren, met als argument dat ze nog leerplichtig zijn en dus aanwezig moeten zijn, zonder de jongeren zelf te horen. De kloof tussen de jongeren en de school wordt groter, en het resultaat is dan soms dat de jongeren volledig afhaken.

Er is ook geen borstvoedingsverlof voor jonge moeders. Jonge mama's die graag langere tijd borstvoeding willen geven, krijgen daar de kans niet toe omdat ze na negen weken moederschapsrust weer naar school moeten. Daarnaast is het vinden van een evenwicht tussen borstvoeding en flessenvoeding ook niet van de ene op de andere dag geklaard.

Ten slotte duiken er vaak drempels op als het aankomt op het juridisch erkennen van het vaderschap. Als een koppel niet getrouwd is, moet zowel de vader als de moeder (de kersverse ouders dus) toestemming geven om het kind te laten erkennen door de vader. Dat is voor jongeren niet anders dan voor volwassenen. Voor volwassenen is dat al geen evidente kwestie als de relatie tussen de ouders vóór de geboorte van het kindje verbroken is. Maar voor jongeren is het dikwijls nog moeilijker, omdat de ouders van zowel de jongen als het meisje (de kersverse grootouders dus) ook een eigen mening over de hele situatie hebben en soms het opnemen van erkenning door de jongen tegenhouden of vertragen. Dat is natuurlijk een problematiek die wat verder gaat dan het jonge ouderschap en ook de context van het onderwijs wat overstijgt, maar de indieners van dit voorstel van resolutie willen dat toch ook al onder de aandacht brengen.

Elisabeth MEULEMAN
Celia GROOTHEDDE
Johan DANEN
Jeremie VANEECKHOUT
Tine VAN DEN BRANDE

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het rapport 'Actieplannen 2013-2014 betreffende gender, seksuele identiteit en toegankelijkheid in het kader van de toepassing van de open coördinatie-methode in het Vlaamse gelijkheidsbeleid' van de Vlaamse overheid;
 - 2° de masterproef 'Noden van tienerouders in het jeugdwerk. Een case study van de mobiele tienermoederwerking bij vzw Lejo' van Marlies Van Maele, voorgelegd in het academiejaar 2016-2017 voor het behalen van de graad master in de Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting Orthopedagogiek, en begeleid door prof. dr. Wouter Vanderplasschen;
 - 3° de ervaringen van organisaties die werken met tienerouders zoals Lejo vzw en Fara vzw, die de digitale bundel 'Zwanger op school, wat nu?' hebben opgesteld;
 - 4° de beleidsaanbevelingen over structurele maatregelen met het oog op de gelijke onderwijskansen voor tienerzwangeren en jonge ouders van 2014;
 - 5° de studie 'Eervol jong moederschap: een studie naar de leefwereld van adolescente moeders' van Johanna Carolina (Sabrina) Keinemans;
 - 6° het rapport 'Nieuwe cijfers over tienerzwangerschap in België' van Fara vzw en Sensoa, waarin cijfers over tienerzwangerschappen en aanbevelingen aan hulpverleners en jonge mama's zijn opgenomen;
 - 7° het antwoord van minister van Onderwijs Ben Weyts op de vraag om uitleg over tienerouders en het onderwijs van Elisabeth Meuleman in de Commissie voor Onderwijs van 1 juli 2021 (*Vraag om uitleg* VI.Parl. 2020-21, nr. 3963 aan minister Ben Weyts);
 - 8° het antwoord op een schriftelijke vraag van Freya Saeys over tienermoeders (*Schriftelijke vraag* VI.Parl. 2020-21, nr. 757 aan minister Wouter Beke);
- overwegende dat:
 - 1° hoewel het aantal tienerzwangerschappen de laatste jaren daalt, er voor tienermoeders en -vaders drempels en problemen blijven bestaan om hun schooltraject te kunnen afwerken;
 - 2° tienermoeders vaak op de leeftijd van 18 of 19 jaar bevallen, en dus dikwijls al hoger onderwijs volgen. Bij de hogescholen en universiteiten ontbreekt het aan een gepast beleid en budget om bijvoorbeeld te voorzien in kinderopvang, voorrang enzovoort;
 - 3° Lejo vzw in Gent met zogenaamde tienermoederwerksters een zeer aan-klampend beleid voert. Lejo vzw zorgt voor mobiele ondersteuning, waarbij de tienermoederwerkster bij de leerling of student thuis komt helpen;
 - 4° de ouders van tienermoeders meestal zelf ook nog werken en het voor hen niet zo evident is om bij te springen als dat nodig of wenselijk is;
 - 5° het inzetten op een positieve relatie tussen de nieuwe oma en de jonge moeder zeer belangrijk blijkt;
 - 6° de ondersteuning van tienermoeders en -vaders momenteel erg afhankelijk is van de school, en er grote verschillen bestaan tussen de begeleiding en engagementen die verschillende scholen aangaan. Sommige scholen zijn zeer welwillend, andere stellen zich veeleer restrictief op;
 - 7° tienervaders al te vaak volledig buiten de tienerouderbegeleiding vallen. Toch toont het hierboven vermelde onderzoek 'Eervol jong moederschap: een studie naar de leefwereld van adolescente moeders' van Keinemans aan dat de aanwezigheid van de vader preventief werkt en een positief effect heeft op moeder en kind;
 - 8° het opnemen van het juridische vaderschap voor ongetrouwde tienervaders extra drempels inhoudt, onder andere doordat de erkenning van het vaderschap via de voogden moet verlopen, die soms de erkenning tegenhouden

- of vertragen. Dat heeft een rechtstreekse invloed op de ondersteuning van de tiener vader;
- 9° hogescholen en universiteiten doorgaans niet weten dat een studente een kind heeft. Als een studente zwanger is in het eerste jaar hoger onderwijs, dan is de onderwijsinstelling op de hoogte, maar als ze vóór de aanvang van de hogere studies bevallen is, blijft dat onder de radar van de hogeschool of universiteit;
- 10° het aantal weken moederschapsrust voor tienermoeders momenteel tien weken bedraagt. Daarvan moet één week worden opgenomen vóór de uitgerkende datum, en negen weken na de bevalling. Werkende moeders hebben momenteel recht op vijftien weken moederschapsrust;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
- 1° in overleg te gaan met de verschillende organisaties die rond en met tienerouders werken en de ervaringen die ze de laatste jaren ten aanzien van tienerouderbeleid hebben opgedaan, ter harte te nemen;
- 2° een uniform kader uit te werken, waarbij aan de scholen mogelijkheden ter beschikking worden gesteld voor de ondersteuning van tienerouders. Het is belangrijk om goede praktijken te delen en een overzicht te verspreiden van de mogelijkheden voor ondersteuning door de school, zodat scholenteams goed weten welke ruimte ze hebben. Concrete vragen zijn bijvoorbeeld: is het gebruik van de P-code in deze context toegestaan, ook bij tienervaders? Hoe kan een school met borstvoeding omgaan? In welke mate kan er van de leerdoelen worden afgeweken, met het gewenste schoolse traject van de betrokken leerling voor ogen? Een andere mogelijke vraag is of er afgestapt kan worden van het lineaire onderwijssysteem en of er voor die doelgroep modulaire onderwijssystemen kunnen worden ingevoerd;
- 3° scholen aan te moedigen om te blijven inzetten op preventie en op het organiseren van adequate vormingen, en vanuit Vlaanderen ook voor voldoende ondersteuning en middelen te zorgen;
- 4° alle scholen aan te moedigen om een aanspreekpunt en een vertrouwenspersoon naar voren te schuiven die heel specifiek rond tienerzwangerschap werkt;
- 5° tijdelijk onderwijs aan huis (TOAH) te verplichten voor tienermoeders die niet meer op school raken, zodat onderwijs een aanwezig thema blijft. Die lessen kunnen overigens ook gewijd worden aan thema's die de tienermoeders voorbereiden op het moederschap;
- 6° in het bijzonder de tienermoederwerkster, die aan huis komt bij de tienermoeder, als goede praktijk voor het voetlicht te brengen in heel Vlaanderen en die werking aan te moedigen in elke centrumstad;
- 7° met het hoger onderwijs samen te zitten zodat een gepast zwangerschaps- en ouderschapsbeleid op dat onderwijsniveau kan worden uitgetekend en daarvoor een geschikt budget uit te trekken;
- 8° de moederschapsrust uit te breiden door ofwel ervoor te zorgen dat tienermoeders even veel weken als werkende moeders krijgen, ofwel na de huidige kortere moederschapsrust enkele overgangsweken toe te staan, waarbij de moeder bijvoorbeeld enkele schooldagen of halve schooldagen op school aanwezig is, in samenspraak met het schoolteam. Die overgangsperiode zou minstens moeten lopen tot de baby de nodige vaccinaties heeft gekregen om (voltijds) naar de kinderopvang te kunnen;
- 9° een flexibeler opvangsysteem op te zetten, waarbij er bijvoorbeeld in opvangmogelijkheden dicht bij scholen enkele plaatsjes worden vrijgehouden voor die jonge mama's en papa's;
- 10° de betaalbaarheid van de kinderopvang te garanderen en voldoende bekend te maken bij jonge tienerouders;
- 11° sociaal verlof mogelijk te maken voor tienermoeders en tienervaders als hun kind ziek is;

- 12° te onderzoeken welke begeleiding en ondersteuning mogelijk is voor tiener-vaders, zodat ook zij hun rol als ouder in de eerste levensfase van het kind kunnen opnemen. Het zou een waardevol signaal zijn als ook tienervaders geboorteverlof kunnen opnemen;
- 13° de drempels voor begeleid wonen voor tienermoeders en eventueel hun partner weg te werken door bijvoorbeeld voor voldoende plaatsen te zorgen, en een langdurige, flankerende trajectbegeleiding vanuit hulpverleners op te zetten;
- 14° te zorgen voor de extra ondersteuning van tienerouders met een mentale beperking;
- 15° te onderzoeken of de extra drempels die ongetrouwde tienervaders ondervinden bij het opnemen van juridisch vaderschap, kunnen worden weggewerkt, in het bijzonder als ze wel degelijk de wens hebben om het kindje te erkennen;
- 16° zo nodig in gesprek te gaan met de federale overheid om pijnpunten weg te werken.

Elisabeth MEULEMAN
Celia GROOTHEDDE
Johan DANEN
Jeremie VANEECKHOUT
Tine VAN DEN BRANDE